ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Ցափնեան գինը 5 րուբլ, կէս տարվանը 3 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ղաւուրեանի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ, Редакція „Мшакъ."

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզվով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառից 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կեցցէ խաւարը։—Ներքին տեսութիւն։ «Արարատ» ամսագիրը։ Նամակ Այգեհատից։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ Վաղարշապատից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Քաղաքական տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Սերբիա։ Ֆրանսիա։—Խառն լուրեր։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Իմ այցելութիւնը Մուրատեան վարժարանին (վերջ)։

ԿԵՑՑԷ ԽԱՒԱՐԸ

Անհերքելի է այն ճշմարտութիւնը, որ առհասարակ գրականութեան և մասնաւորապէս լրագրութեան, պարբերական հրատարակութիւնների զարգանալը մի ազգի մէջ՝ նշան է այն ազգի մտաւոր զարգացման առաջադիմութեան...

Այո՛ այդ այդպէս է, բայց մի և նոյն ժամանակ մի ազգի գրականութեան ոգին, նրա լրագրութեան ուղղութիւնը, պարբերական հրատարակութիւնների այս կամ այն կուսակցութեան պատկանելը, ցոյց է տալիս և ազգի մտաւոր ուղղութիւնը, նրա ոգին...

Եթէ մի ազգի մէջ, ինչպէս օրինակ Անգլիայում, տիրապետում է վաճառականութեան և արդիւնագործութեան ոգին,—հաւանական է որ և այն ազգի լրագրութիւնը, որ միշտ արտայայտութիւն է ազգի մտաւոր զարգացման աստիճանի, կը ներկայացնէ իր ուղղութեամբ և պարբերական հրատարակութիւնների թւով ազգին յատկանիշ առևտրական և արդիւնագործական ոգին, այսինքն այն ազգի մէջ հրատարակված լրագիրների մեծ մասը կը լինի առևտրական և արդիւնագործական բովանդակութեան և ուղղութեան։

Լրագրութիւնը մի ազգի մէջ արտայայտիչ է, արձագանք է ազգի տիրապետող ուղղութեան։ Եթէ, դիցուք, կուզենայինք իմանալ Գերմանիայի քաղաքական և հասարակական կեանքում ո՞ր կուսակցութիւնը ամենից շատ ազդեցութիւն ունի, ո՞ր կուսակցութիւնը ամենից շատ տարածված է և ամենից շատ ներկայացուցիչներ ու համակրողներ ունի,—կը հաւաքէինք թւանշաններ լրագիրների ընդհանուր թւի, և նրանց մեծ մասի ուղղութեան մասին,—և կը համոզվէինք որ Գերմանիայում բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններից տիրապետողը և ամենից շատ տարածվածը՝ այնպէս անուանված ազգային-ազատամիտ կուսակցութիւնն է։

Լօգիկային դատողութիւնները առհասարակ շատ դժուար են համոզում մի կողմից բթամիտներին, միւս կողմից նոցա, որք չեն կամենում համոզվել։ Մի որ և է իրողութեան, ճշմարտութեան ամենաճարտարախօս ապացոյցները՝ ճիշդ թւանշաններն են։

Երբ որ մենք, օրինակ, խօսում էինք մեր ազգի մէջ կղերական ուղղութեան մասին,—մեզ պատասխանում էին, որ այդ տեսակ ուղղութիւն չը կայ մեր մէջ, որ դա մեր երևակայութեան ծնունդ է, և այլն...

Եթէ մեր հակառակորդները ընդունում են այն ճշմարտութիւնը, որ պարբերական հրատարակութիւնների թիւը և լրագրութեան ուղղութիւնը մի ազգի մէջ, այն ազգի մտաւոր զարգացման աստիճանի և նրա ուղղութեան ճիշդ արտայայտող են,—մենք կը հրաժարվենք նրանց զբաղեցնել երկար ու բարակ դատողութիւններով, այլ չոր ու ցամաք թւանշաններ կը ներկայացնենք նրանց։

Դիցուք թէ հայերի թիւը Ռուսաստանում 500,000 է միայն,—իսկ մեզ յայտնի է որ ռուսիաբնակ հայերի մէջ կան այժմ 5 պարբերական հրատարակութիւններ։ Այդ թիւը արդէն ցոյց է տալիս մեր ազգի մտաւոր զարգացման ստոր աստիճանը, ցոյց է տալիս որ իւրաքանչիւր 100,000 բնակիչների վրա 1 պարբերական հրատարակութիւն է գալիս։ Բայցի սորանից մեզ յայտնի է որ այդ հինգ մինչև այժմ եղած հրատարակութիւններից չորս որոշ կղերական ուղղութիւն ունեն...

Այժմ լսում ենք, որ ռուսիաբնակ հայերի պարբերական հրատարակութիւնների թիւը երկու նոր հրատարակութիւններով էլ կաւելանայ... Բայց մի և նոյն ժամանակ այդ նոր հրատարակութիւնների հիմնողների, նրանց մէջ նիւթապէս և մտաւորապէս մասնակցելու դիտաւորութիւն ունեցողների մտաւոր զարգացման ուղղութեանը և գործունէութեան եղանակին նայելով՝ պէտք է նախագուշակենք, որ այդ երկու նոր հրատարակութիւններն էլ կղերական (սև) ուղղութիւն կունենան։

Իսկ դա մի սարսափելի պրոցէնտ է՝ 7 պարբերական հրատարակութիւններից 6 կղերական ուղղութեան.... Այդ գիտէք ինչ սարսափելի պրոցէնտ է... այդ տեսակ պրոցէնտը կարող էր միայն Հռոմում լինել, երբ որ Հռոմը գտնվում էր պապի անկախ կառավարութեան տակ... Այդ գիտէք ինչքան կը դուրս գայ, եթէ պրոցէնտներով հաշւենք... Այդ կը նշանակէ 100 լրագիրների և ամսագիրների ընդհանուր թւի վրա 86 կղերական ուղղութեան, և միայն 14 անկախ...

Երևակայեցէք ձեզ մի ազգ, մի երկիր, որ դիցուք 200 լրագիր ունի,—և այդ ընդհանուր թւից 172 կղերական ուղղութեան են պատկանում... երևակայեցէք ձեզ մի եւրոպական պետութիւն որ դիցուք 500 պարբերական հրատարակութիւն ունի—և այդ ընդհանուր թւի վրա 430 հրատարակութիւն կղերական են...

Ի՞նչ կասէիք այդ տեսակ երկրի մասին, ի՞նչ յոյս կարող կը լինէիք ունենալ այդ տեսակ ազգի մտաւոր ապագայի, լուսաւորվելու, քաղաքակրթվելու ընդունակութեան մասին...

Այդ տեսակ պրոցէնտը սարսափելի է... եօթը պարբերական հրատարակութեան վրա՝ վեց կղերական...

Թող այժմ ասեն, թէ հայոց ազգի մէջ կղերականութիւն չը կայ, որ դա մեզանից հնարած է, մեր երևակայութիւն է, մեր ուղեղի, մեր երևակայութեան ծնունդ է...

Վա՜յ այն ազգին, վա՜յ այն ժողովրդին, որ դեռ նոր զարգանալ սկսելով, այդ տեսակ սպանող, բթացնող, խաւարեցնող մտաւոր սնունդ կը ստանայ...

Վա՜յ այն մտաւոր առաջնորդներին, որք յանձն են առնում այդ ծանր, սարսափելի պատասխանատուութիւնը՝ մոլորեցնել մի ժողովրդի բնական առողջ դատողութիւնը...

Վա՜յ այն եւրոպակիրթ երիտասարդներին, որք այդ ձևով յանձն են առնում ապացուցանել, որ եւրոպական կրթութիւնն էլ ստանալով, կարող են ծառայել բարեկամ ազգի և եկեղեցու...

Մենք չենք ուզում արտասանել այն անունը որ ապագան կը դրոշմէ ժողովրդի բնական առողջ մտքի այդ խաւարեցնող լուսաւորված մտաւոր առաջնորդների ճակատին...

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

(Վերջ)

Ահա այդ զարդարած սենեակի մէջ է նստած վերատեսուչ հայրը իր սև վերարկուով և սև սև մօրուքով։ Նորա դէմքը կրօնական նիհարութիւն ունի։ Նա լաւ չէ նայում մարդու երեսի վրա։ Նա շուտ շուտ բաց ու խուփ է անում իր աչքերը և եղունգները մաքրում։ Ձեզանից լսած համարեա բոլոր խօսքերին համաձայնում է ասելով՝—այո։ Նա մխիթարեան վարդապետների սովորական տիպն է։

—Ներեցէք հայր սուրբ, ասում եմ նորան, գուցէ ես խանգարեցի ձեր հանգստութիւնը։ Ես մի հայ մարդ եմ։ Մուրատեան վարժարանի վրա շատ բան եմ լսել, մանաւանդ այս վերջին ժամանակներում և այդ պատճառով գտնուելով Փարիզ, ցանկացայ անձամբ այցելել այդ հայկական վըրժարանը։

—Ներողութիւն խնդրողը, պատասխանեց նա, խսկապէս ես եմ, որովհետև դրան զարկը լսելով ասեցի մտէք, բայց մի անակնկալ բան ներս տարաւ ինձ միւս սենեակը։ Ե դուք ստիպուեցաք սպասել ինձ մի րոպէ։

—Այդ ոչինչ, հայր սուրբ, շարունակեցի ես բաւականութեան ձայնով, ես կարող էի աւելի ևս սպասել։ Դուք լաւ պատկերներ ունէք, ես նրանցով օգտուեցայ...

—Այնպէս չէ, լաւ պատկերներ են... հարցրեց ինձ նա։

—Այո, մանաւանդ այն չորսը միասին կախվածները շատ գեղեցիկ են։

—Հա՛ հա՛ հա՛, ծիծաղեց նա սփիւռքական ծիծաղով՝ չը գիտեմ ինչ գուշակելով իմ խօսքերից։ Պարո՛ն ասացէք խնդրեմ դուք ո՞ր երկրացի էք, շարունակեց նա։

—Ես ցաւում եմ շատ, որ ամեն հայ այդ հարցմունքին է ենթարկվում, առաջ տարայ ես իմ խօսքը։ Ինչո՞ւ մենք չը պիտի ունենայինք մի երկիր և մի հայրենիք։ Բայց մենք այնպէս ցիր ու ցան ենք եղած՝ որ միմեանց պատահելով ստիպուած ենք հարցնել իրարուց՝ ո՞ւր է ձեր հայրենիքը, որտե՞ղ է ձեր բնակարանը։ Այո, ցաւ է այս մեզ համար։ Սակայն ես անձամբ ուրախ եմ, որ դեռ հայրենիքիս մէջ կան բնակիչներ։ Նրանցից մէկն էլ ես եմ։ Ես Հայաստանցի եմ, Սիւնեաց գաւառից։

—Էհ, մի՞թէ, այդ շատ լաւ է, պատասխանեց Տաճկաստանում ծնած վարդապետը։

—Այո, աւելացրի ես, այս բոլորը լաւ է։ Միայն եթէ նեղութիւն ձեզ չի պատճառիլ՝ կարո՞ղ էք ինձ այսօր ձեր վարժարանը ցոյց տալ։

—Վարժարանի մէջ տեսնելու ի՞նչ պիտի լինի՝ սառը պատասխան տուեց ինձ կաթոլիկ աբեղան, մի մեծ բան չէ, թէև շատ խօսում են սորա վրա։

—Ինչ և իցէ, դարձեալ հետաքրքիր է։ Հայերը մեծ մեծ բաներ չունեն, խօսեցայ ես։ Եթէ նոքա կը հրաժարուեն փոքր սեփականութիւններից՝ հաւատացէք որ այդ նոցա կատարեալ կործանումը կը լինի։

Վարդապետը մի կարծիքական շուտ հայեացք գցելով ինձ վրա, պատասխանեց՝

—Լաւ, լաւ, գնանք սենեակները տեսնենք, եթէ կուզէք։ Ուրիշ ոչինչ չունենք։ Ձեզ երևի յայտնի է որ աշակերտները ուղարկուեցան Վենետիկ վերջին պատերազմի պատճառով և այնուհետև չը վերադարձան։ Նոքա այնտեղ պարապում են։

—Բայց բաւական ժամանակ է, ահա վեցերորդ տարին է, որ պատերազմը այլ ևս չը կայ, աւելացրի ես զարմանալով։ Ընդհակառակը փարիզում թագաւորում է խաղաղութիւնը։ Ես զարմանում եմ, որ մինչև հիմայ չը բացեցիք վարժարանը։

—Ա՜, պարոն, մենք ուրիշ դիտաւորութիւն ունէինք և ունենք էլ, ասեց հայր վերատեսուչը, կարծես ինձ բաւականացնելու համար։ Բայց դժբաղդաբար (պէտք է կարդալ բարեբաղդաբար) մինչև հիմայ չէ յաջողվում։ Անկասկած դուք արդէն գիտէք հայ-կաթոլիկների խառնակութիւնները։

—Այո, այն վնասակար ու թշուառ կրօնական անցքերը, որ բան ու գործ են չինել Տաճկաստանցի հայերը, գիտեմ, ասեցի ես։ Բայց ի՞նչ էր և ի՞նչ է ձեր նպատակը արդեօք։

—Մեր նպատակը, խօսեց նա, այն էր որ Մուրատեան վարժարանը տեղափոխէինք բուն Հայաստանում և այնտեղ կրթէինք հայերին մտաւորապէս։ Բայց այն անցքերը, մեզ արգելեցին։

Այս խօսքերից յետոյ քիչ էր մնում որ ասէի նորան՝ կրթէիք և այն էլ կաթոլիկական ոգով, որի թարգման էք հանդիսացել միշտ ու յաւիտեան։—Ուրեմն լաւ է եղել, որ չէ յաջողվել ձեզ այդ քանդող տարրի նորից մտցնելը Հայաստանում։ Բայց այս կերպով անկարելի էր արտայայտել իմ մտքերը նորա առջև, ուստի խօսեցի այսպէս՝

—Դուք կարող էիք չը մասնակցել այն կրօնական բաժանմունքներին հետ և ձեր գործը առաջ տանել, որպէս մի անկախ ու ազատ միաբանութիւն կամ ընկերութիւն։

—Անկարելի էր, պատասխանեց մխիթարեան հայրը, հասունեան ժպիտ ցոյց տալով։

—Եթէ այդպէս է ուրեմն նորից բաց արէք այստեղ վարժարանը, կամ մի ուրիշ միջոց գտէք, որպէս զի Մուրատեանի ազնիւ յիշատակը անմահ մնայ, չը ջնջուի։

—Ա՜հ, ինչ էք ասում պարոն, մենք ինչպէս կը համարձակուենք ջնջել Մուրատեանի յիշատակը, մենք նորան միշտ պիտի յիշենք...

Այո, ընթերցող, իրանք, իրանք մխիթարեանները միշտ պիտի յիշեն Մուրատեանին, որի ձեռքով թողած հսկայ «որբ ու աղքատ որդոց գումարը» վայելում են առատօրէն։ Այո, ընթերցող, մխիթարեանները կը յիշեն, չեն ջնջիլ իրանց սրտից Մուրատեանի յիշատակը, այո, նոքա միայն կը յիշատակեն։ Բայց մի՞թէ այս էր այն հայի բաղձանքը։ Ես կարծում եմ հակառակը և համոզուած եմ, որ բարերարի նպատակն էր թողնել իր ազնիւ յիշատակը հայերի սրտի խորքում։ Մխիթարեանները ջնջում են այդ հայ ազգի սրտից, հայ սերունդի միջից և միայն իրանք են ուզում պահպանել նորա յիշատակը աղօթքով ու պատարագով։ Իսկ այդպիսի միջոցներով մի մարդու յիշատակելը կրօնական դատարկ ցնորք է՝ ուրիշ ոչինչ։

Արժանապատիւ հայրը՝ մեր խօսակցութիւնը վերջացնելուց յետոյ՝ ինձ տարաւ ման ածելու մի քանի սենեակներ, որոնք պակաս զարդարած չեն նորա առանձնասենեակից, թէև այժ ցոյց են տալիս անգործադրութեան տեսքը։ Սոցա մէջ նշանաւոր է մանաւանդ պարտէզին նայող գեղեցիկ ու մեծ դահլիճը, ուր վերջին պատերազմի օրով բնակուել է Փարիզի Թիւրքիայի դեսպանը։ Ես նպատակ չունիմ նկարագրելու այդ արևելեան փարթամ ճաշակով կարգած դահլիճը, որ կարծես իր տեսքով գրաւել է հարեմասէր դեսպանին։ Ուր և լինէին արևելքի բարձր, բանակալ ծնունդները, ինչ և պատահում լինէր իրանց մօտ—կրակ, բոց, պատերազմ՝ նոքա դարձեալ չեն ուրանալ հարեմա-արևելեան անհոգ ու չայլ կեանքի պահանջները։

Այդ դահլիճի կողքին բացվում է մի դուռ և մարդու աչք է զգում մտաւոր աշխատանքի, գրելու, կարդալու, խորհելու յարմար մի փոքրիկ սենեակ։ Նոյն իսկ կարասիքը, սարքն ու կարգը, ինքը սենեակը վկայում են այդ։ Ահա մի գրասեղան իր բազկաթոռով պատրաստ է ընդունելու իր մօտ մի փառաւորապէս բազմողին։ Ձը գիտեմ, ինչու ինձանում կասկածանքներ են զարթնում այդ սենեակի վրա։ Ապա հարցնեմ վարդապետին՝

—Հայր սուրբ, այս ինչ սենեակ է։ Դուք այստեղ էլ էք պարապում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԱՄՍԱԳԻՐԸ

—

Մեր Հոգևորականութեան պաշտօնական օրգանի, „Արարատ“ ամսագրի փետրվարի տետրակում, որ միայն այս օրերս ստացվեցաւ Թիֆլիսում, տպված է մի յօդված „Առ Մշակն“ վերնագրով:

Ամբողջ յօդվածը լի է սաստիկ կգերական հայհոյանքներով: Յօդվածը ստորագրված է Խթան կեղծեալ անունով, որպէս թէ գրողը գրելի մարդ է և չէ պատկանում „Արարատի“ խմբագրութեանը: Զարմանալի է, թէ ինչպէս գրելի մարդը այդքան անգետ է Ս. Էջմիածնի բոլոր գիտաւորութիւններին... Նա յայտնում է թէ Ս. Էջմիածինը վաղուց գիտաւորութիւն ունի ապել աւետարանը աշխարհաբար լեզուով, հարազատ թարգմանութեամբ և մշակված աշխարհաբարով... Զարմանում ենք որ ամեն բանին մօտիկ անձինք պ. Խթան չէ իմացել որ բիբլիական ընկերութենից ներկայացրած աւետարանի աշխարհաբար թարգմանութեան արգելելու պատճառներից մինը և այն էր, որ Ս. Էջմիածինը յայտնեց, որպէս տեղեկացանք բիբլիական ընկերութենից, թէ հայոց եկեղեցու մէջ ընդունված չէ թարգմանել սուրբ գիրքը աշխարհաբար լեզուով առանց տպելու թարգմանութեան հետ և գրաբար բնագիրը...

Ի հարկէ, եթէ Ս. Էջմիածինը թոյլ տար բիբլիական ընկերութեանը տպագրել հայ աշխարհաբար լեզուով աւետարանը, ընկերութիւնը կամ ձրի կը բաժանէր, կամ շատ էժան կը ծախէր սուրբ գիրքը,—ուրեմն մրցութիւն կանէր Ս. Էջմիածնի տպարանին... Այն ժամանակ մեր Հոգևորականութեան կենտրոնում տպված գրքին առնող չէր լինի: Լաւ է արգելել ուրիշի տպարանքը, որ իրանը շատ սանվի և նոր եկամտի աղբիւր դառնայ...

Բայց սորանից կարող ենք երևակայել մեզ թէ ինչ կը լինի թարգմանված աւետարանի մշակված աշխարհաբարը: Եթէ այդ այն աշխարհաբարը կը լինի, որով գրում է պ. Խթան,—դա ոչ թէ միայն մշակված չէ, այլ ամենախառն, ամենայլանդակ, ամենախայտառակ աշխարհաբարն է:

Ինչ որ վերաբերում է այն մեղադրանքներին, իբր թէ մեր հայրենի լուրերը ճաշակների ծախելու, և եկեղեցիները փակելու մասին սուտ են,—այդ լուրերի ստուգութիւնը մենք յոյս ունենք; մեր թղթակիցների օգնութեամբ աւելի էլ մանրամասն կերպով հաստատել, օգուտ քաղելով մինչև անգամ դրանց մասին ճիշդ տեղեկութիւնների և հոգևոր իշխանութեան այդ մասին արած պաշտօնական կարգադրութիւնների աղբիւրից:

—

ՆԱՄԱԿ ԱՅԳԵՀԱՏԻՑ

—

Մարտի 27-ին

Մի քանի տարի սորանից առաջ մեր Այգեհատ գիւղի քահանայ ծերունի Յարութիւն Քոչարեանն էր, որ թէև արդէն ծեր էր, բայց դարձեալ մեծ ջանք էր գործ դնում լրացնել մեր գիւղական եկեղեցու զանազան պակասութիւնները և իրաւ հասաւ իր նպատակին: Նա նորոգել տուեց սեղանը, մի քանի ունևոր անձերի միջնորդութեամբ առնել տուեց եկեղեցուն հարկաւոր զանազան իրեր. եկեղեցին միշտ բարեկարգ և մաքուր դրութեան մէջ էր պահվում, ժողովուրդն էլ եկեղեցասէր էր: Բայց երբ ծերութիւնը բոլորովին յաղթեց Յարութիւն քահանային և նա այլ ևս ոչ թէ միայն եկեղեցի յաճախել, բայց և տանից անգամ դուրս գալ չը կարողացաւ, նշանակվեցաւ մի այլ քահանայ: Եթէ այժմ նայենք մեր եկեղեցու վրա, ինչ որ նրա մէջ կար, այն էլ դարձաւ ցոփ և թողի կերակուր... [illegible] տեսնում ենք նրա պատերը քայքայված, իսկ ներսից պատերի վրա երևում են հազարաւոր մրջիւններ թէ կենդանի, թէ սատկած, առաստաղի վրա հարիւրաւոր թռչուններ շինել են իրանց բոյնը... Այդ մասին մեր գիւղի հասարակութիւնը բոլորովին չէ հոգում:—Մեր գիւղական հասարակութեան մէջ առաջադիմութիւնը անհնարին է, որովհետև մնում են միայն հինները, իսկ նոր սերունդը, գիւղից դուրս մի փոքր ուսում ստանալուն պէս, այլ ևս գիւղը չեն վերադառնում և մինչև անգամ ամօթ են համարում իրանց վրա Լօռու գիւղացու անունը կրել: Էլ չեմ խօսում նոցա վրա, որք բարձրագոյն, մասնագիտական ուսում են ստացել, կամ վարժապետ, կամ բժիշկ են դարձել, կամ դաղթել են մեր գիւղից ուրիշ տեղեր առևտուր անելու համար:—Մօտ ժամանակներս մեր Լօռու գիւղացիների մօտ Բօրչալուի թուրքերի սովորութիւնը մտաւ մինչև խոտի դէզերը [illegible]: Այս օրերս, գիշերվայ ժամը 2-ին այրվեցաւ Այգեհատում մի խոտի դէզ: Խոտատէրը կասկած տանելով նոյն գիւղի երիտասարդ մի գիւղացու վրա, որ նրա հարևան էր, վճռեց նորանից վրեժխնդիր լինել: Մի գիշեր նա հրամայում է իր ծառային, որ կրակ տայ հարևանի խոտի այն դէզին, որ այդ վերջինի տան ամենամօտ դէզն է, որպէս զի խոտը այրվելով, նրա տունն էլ այրվի: Բարեբաղդաբար խոտը այրվեցաւ առանց վնաս գիպչելու երիտասարդի տանը:—Մեր գիւղի և առհասարակ Լօռու ազգաբնակութիւնը պարապում է անասնապահութեամբ, բայց այդ պարապմունքն էլ շատ նախնական դրութեան մէջն է մնում: Լօռում առհասարակ սովորութիւն կայ ձմեռ ժամանակ ոչխարի աղբը հաւաքել գոմի մի անկիւնի մէջ, որպէս զի գոմի օդը տաքանայ: Բայց այդ աղբը տաքանալով, այրվելով իրանից արձակում է գարշելի հոտ և ապականում է գոմի մաքուր օդը: Եւ ահա սորանից առաջանում է չիչրախ անունված տարափոխիկ ցաւը, որից զոհ են լինում կենդանիները: Ոչխարը այդ ցաւին ընկնելով, նախ փոքր առ փոքր սկսում է լղարանալ, աչքերը սկսում են կապտել, քթի ծակերից սկըսում է ջուր գնալ և չնչառութիւնը արագանալ. յետոյ կենդանին զօրութիւն չէ ունենում, որ ոտների վրա կանգնի: Այսպէս չարչարվում է կենդանին 3—6 օր և ապա սատկում է: Այս ցաւին այժմ շատ զոհ են լինում Լօռու ոչխարները: Սորան առաջն առնելու համար, լաւ կը լինի եթէ մեր լօռեցիք գոմերը գետնի երեսին շինեն և ոչ այժմեան պէս գետնափոր: Գոմը պէտք է ունենայ շատ լուսամուտներ և աղբը ամենայն օր պէտք է դուրս ածել: Երբ պատահում է որ անասուններին դուրս են տանում, իսկոյն պէտք է բոլոր լուսամուտները բաց անել, որպէս զի գոմի օդը մաքրվի: Այդ միջոցներով միայն կարելի է կենդանիների յիշված ցաւին առաջն առնել:

Ռ. Ք.

—

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Մարտի 25-ին

Քանի մի տարի է որ «Մշակը» անդադար յարձակվում է մեր հոգևորականութեան պակասութիւնների վրա: Արդեօք նա իրաւունք չունի՞ այդ անել, երբ տեսնում է թէ մեր հոգևորականներից շատերը չեղել են խուն քրիստոնէական ուղղութենից: Հոգևորականութիւնը Քրիստոսի ներկայացուցիչն է երկրիս վրա, ուրեմն նրա վարմունքի, գործունէութեան ուղեցոյցը պէտք է միշտ լինի՝ սէր, միութիւն, ողորմութիւն... Ընդհակառակն, մենք տեսնում ենք հետևեալ այլանդակ և անճոռնի երևոյթ: Քրիստոսի սպասաւոր՝ խռովութիւն գցող... Քրիստոնէութեան սիրոյ և ողորմութեան վարդապետութեան ներկայացուցիչ՝ երկպառակութիւն սերմանող, խարդախութիւն, մատնութիւն անող..

Հարցնում ենք ինչ ազդեցութիւն կարող են ունենալ ժողովրդի վրա այդ տեսակ հոգևորականներ, Քրիստոսի եկեղեցու սպասաւորներ, որք իրանց օրինակով քրիստոնէութեան բուն ճանապարհից են շեղված...

Նիւթապաշտութեան դէմ խօսելը՝ հեշտ է... բայց և գործով, անձնական օրինակով պիտի ցոյց տային մեր հոգևոր հայրերը, որ այդ կեանքի մէջ ամենից վեր չեն դասում արծաթասիրութեան, գործնական նիւթապաշտութեան զգացմունքը...

Ինչ որ ներելի է հասարակ, ռամիկ, անզարգացած մարդու,—ներելի չէ հոգևորականի...

Գիտենք մի տղէտ, անզարգացած, անգրագէտ, կօպիտ հաց-թխող հետևեալն է անում՝ տեսնելով որ քաղաքի մի և նոյն փողոցում որտեղ նա է զետեղվել, մի ուրիշ հաց-թխող, օտար քաղաքից եկած խանութ է բաց արել, և նրան մրցութիւն է անում, առնողների մի մասը նրանից խլելով և նրանց իր հացը ծախելով.. Հին հաց-թխողին այդ վնաս է, նոր հաց թխողը նրա հացը կոտրում է, նրան մրցութիւն է անում... ինչ անէ... նա սկսում է լուր տարածել որ նոր եկած հաց-թխողի հացերը վատ են, անառողջ են, որ նոր հաց թխողը իր հացի մէջ մահաբեր թոյն է դնում և այլն... Այդ կանուանենք փեշակի կօպիտ մրցութիւն, ռամիկ, անզարգացած, անբարոյական մարդու միակ զէնք, կեանքի մէջ գոյութեան համար կռիւ... Ինչ կասէք, երբ նոյնը անում են իրանց մէջ նոքա, որք մեր հոգևոր և բարոյական հովիւներն են, որք Քրիստոսի խօսքի, աւետարանի ներկայացուցիչներն են, որք մեզ մեղաւորներիս, սովորեցնում են սէր, միութիւն, հեզութիւն, եղբայրսիրութիւն, անձնազոհութիւն, ողորմութիւն...

Մի քաղաքում հոգևորականները բաց են արել մի դպրոց,—մի այլ անձն՝ հոգևորական, գալիս է նոյն քաղաքը և հիմնում է մի մասնաւոր դպրոց: Այդ դպրոցը առաջ է գնում և քաղաքի աշակերտներից շատերը անցնում են նոր դպրոցը: Նոր խանութը հին խանութին մրցութիւն է անում, հին խանութի մշտական առնողը նոր բացված խանութն է գնում, փեշակի մրցութիւնը սկսվում է,—և ահա հոգևորականը, Աստուծու խօսքի քարոզիչը, մեզ սէր և եղբայրսիրութիւն սովորեցնողը նոյն է անում, ինչ անում է տղէտ, կօպիտ և անբարոյական հաց-թխողը՝ նա իսկոյն գաղտնի կերպով

—Ոչ, պարոն, պատասխանեց նա, այստեղ երբեմն աշխատում է... Նորին... սրբազնութիւնը... հայր Դիւզայեանը... Օրլէանի եպիսկոպոսը:

—Ֆրանսիայի ազգային ժողովի այն անդամ հոգևորականը, աւելացրի ես, որ այնպէս տաք տաք խօսում է առաջադէմների դէմ:

—Այո, հէնց նա, այն երևելի մարդը: Թէև ֆրանսիացիներից շատերը նորան չեն սիրում, բայց նա յայտնի է իր գրուածներով կրօնական աշխարհում: Նա մեզ սիրում է և երբեմն գալիս է վարժարան և այս սենեակում պարապում է: Այս տեղը նորա համար է պատրաստուած:

Մխիթարեան հօրը անքաղաքավարութիւն չը պատճառելու համար իր սեփական բնակարանում՝ պատասխանեցի համարեա իր խօսքերով՝

—Այո, նա երևելի ու նշանաւոր է կրօնական, կաթօլիկական, բայց ոչ թէ իրական աշխարհում... որ եղելիտ...

—Մեզ էլ այդ պէտք է, պատասխանեց արդար վարդապետը, չը կամենալով լսել վերջին խօսքերս: Էհ, մխիթարեանները սիրում են օտարական, կաթօլիկ եպիսկոպոսներին, անխտրականի արքանեակներին, ազգերի մէջ չարութիւն տարածողներին: Այո, նոքա սիրվում են և նրանցից: Նոքա պատրաստ են կատարելու այդպիսիների բաղձանքը, չար կամքը: Նոքա պատրաստ են ծառայելու, սենեակներ պատրաստելու այս կամ այն եպսկոպոսին, Լօյոլայի որդուն: Բայց մի մարդ, որ կրօնական վերարկուն գցել է իր վրա զրեթէ ազգին ծառայելու նպատակով, բայց մի մարդ, որ չարչարանքով, տանջանքով ու հեռաւոր ճանապարհորդութիւններով ձեռք է բերել վարժարանի համար թողած հարուստ գումարը՝ նա հիւրընկալութիւն չէ գտնում մխիթարեանների մօտ: Ինչ եմ ասում, նորան պղծութիւնով դուրս արին այն Մուրատեան վարժարանից, որի առաջ մեզը մանաւանդ նա է եղել: Դա հայր Սարգիս Թէոդորեանն է, որ չը նայելով իր խորին ու պատկառելի ծերութեանը՝ դարձեալ չէ յուսահատվում հայերի մասին:

Մխիթարեանները իրաւունք ունեն այդպէս վարուելու, որովհետև խոստացեալ աշխարհի դրան բանալին գտնվում է Պետրոս առաքեալի ժառանգի մօտ՝ Վատիկանի սրբազնագոյն վեհարանում: Իսկ հայերը ինչ ունեն, որով կարողանային գրաւել մխիթարեաններին, բացի փողից, որ աւելի է նրանց հոգուն...

Յետոյ ես իջայ ներքև և այցելեցի փոքրիկ թանգարանը, եթէ միայն կարելի է անուանել թանգարան, մի սենեակ որ վերատեսչի բնակած շէնքի առաջին յարկումն է գտնվում: Այդտեղ համարեա էլ ոչինչ չէ մնացել, բացի ֆիզիկայի մի քանի կոտրած գործիքներից և կենդանաբանական սխպարներից, որոնց վրա անգործադրութեան անհաճելի թօզը բաւական նստել է, թէև այդ իրերը դարսած են ապակեայ մեծ պահարաններում: Անկասկած մխիթարեանները դպրոցի կահ կարասիքներից շատ բան ծախել են «հանգուցելոց» պատարագի համար մոմեր առնելու, բայց ահա մի մեծ սենեակի մէջ անկարգ ու անհոգ վար են ածված երևի աւելորդ մնացած իրերը: Ես ոչինչ չեմ կարողանում ջոկել տան կարասիքների այդ խառնակութեան մէջ, բացի մի հասարակ ձիթանկար պատկերից, որ կրօնական տօնախմբութեան մի նկար է:—Խաչով, խաչվառով, բուրվառներով, զարդ հագուստներում զգեստաւորված հոգևորականները անցնում են օրհներգութեամբ և մի առանձին հաւատով թափօր են տալիս չը գիտեմ ինչու համար:

...Մէկ երկու քայլ և ահա գրադարանը, որ նոյնպէս անշարժութեան ու անգործադրութեան փոշոտ կնիքը կրում է իր վրա: Այդ գրքերից ոչ ոք օգուտ չէ քաղում, միայն գրադարանի սենեակը և պահարանները զարդարվում են գրանցով. մեծ մասը հրատարակուած է Վենետիկի վանքում: Ամբողջ վարժարանը տեսնելուց և վատ ապաւորութիւն ստանալուց յետոյ՝ հանեցի մի գիրք այդ պահարաններից և կամեցայ փոքր ինչ մտացութեան տալ գլխումս բարդւող մտքերը: Նոր լինէր թէ հին լինէր այն գիրքը, այնու ամենայնիւ գիրք էր: Եւ փոխանակ խառը մտքերս ցրելու աւելի վատթարացան, որովհետև այս տողերը կարդացի, որք ասես իրանք իրանց բացուեցան իմ առջև՝

«Ողբամ զքեզ, հայոց աշխարհ, ողբամ զքեզ
«հանուրց հիւսիսականացն վեհագոյն. զի բարձաւ
«թագաւոր և քահանայ, խորհրդական և ուսու-
«ցող. վրդովեցաւ խաղաղութիւն, արմատացաւ
«անկարգութիւն, կայկայեցաւ տգիտութեամբ չա-
«րափառութիւն...»

Մեր հօր Մովսէս Խորենացու հնգերորդ դարում գրած այդ բողոքող ու տխուր խօսքերը կարդալուն պէս՝ իսկոյն դուրս եկայ գրադարանից՝ չը կամենալով տեսնել ոչ վարձով բնակւող պատուելի և հասկացող հայ ուսանողներին և ոչ արևելեան կողմը գտնուած փոքրիկ եկեղեցին կամ վարժարանի մատուռը: Կաթոլիկ հայր սուրբը ամեն աստուծու օր «թիւս» պատարագ է կատարում եղել այդտեղ, բարեկամութիւն խնդրելով տիրոջից հայոց ազգի համար և մեղքերի թողութիւն «վասն հոգոցն հանգուցելոց»:—Հասկացող ուսանողները Տաճկաստանի ծնունդ լինելով, տկար խօսակցութեանս պատասխան չէին դնիլ, իսկ մատուռը գուցէ և ինձ չընդունէր, որովհետև ուղղափառներից չէի ես: Դուրս եկայ և հեռանալով այնտեղից անցնում էի նոյն փողոցով: Վարժարանի ծառան այդ րոպէին տանում էր մի գիրք դէպի փօստը Վենետիկ ուղարկելու: Այո՛, դա մի նոր հրատարակուած գիրք էր մոլեռանդ բովանդակութեամբ, որ ցոյց էին տալիս վերնագիրը և հեղինակի անբիծ անունը: Վերատեսուչը այդպիսի սուրբ գըրքեր Փարիզից միշտ ուղարկում է եղել Վենետիկ, որպէս զի նաև մխիթարեանները թարգմանեն, տպագրեն և հրատարակեն հայերի կրթութեան և լուսաւորութեան համար: Շատ ենք սպասել՝ քիչ էլ է մնացել և ահա կը գայ այն ցանկալի ժամանակը, երբ այդպիսի գրքերում ամփոփուած լուսաւոր մտքերը կը փարատեն հայոց խաւար հորիզոնը: Էլ ինչ ենք ուզում:

Ես հեռանում էի կրօնական այն քաղաքամասից. երեկոյեան ժամանակը մօտենալով, խորհրդաւոր զանգակները նորից հնչեցին, բայց ես ականջ չը դնելով շտապեցրի քայլերս ինքս ինձ ասելով՝

Չէ, հայերը սարսափելի յանցաւոր կը լինեն ապագայ սերունդի առջև, նոքա մեզ ու աններելի չարութիւն կը գործեն, եթէ իրանք հոգ չը տանելով՝ այս կամ այն անհատի հարստութեան վրա յոյս կը դնեն իրանց որդիքը կրթելու, իրանց համար արժանի ղաւակներ պատրաստելու: Ոչ, մեզ հարկաւոր չէ սպասել մի օր և է հաստափոր հայ հարուստի հոգևարք դրութեանը՝ երբ նա վախենալով դժոխքի տառապանքներից կտակում է մի գումար, իր յանցաւոր հոգու փրկութեան նպատակով: Ոչ, չը պիտի ցոյց տանք այդպիսի ստորութիւն ազգ պահպանելու համար: Մենք ինքներս, բոլորքեանք միասին, միաբան աշխատենք, հաւաքենք, ժողովենք մեր փոքրիկ ու աննշան ուժերը, մեր աղքատիկ գումարները և այնպէս հիմնենք, գործենք, վայելենք, շինենք ինչ որ մեզ հարկաւոր է: Սա կը լինի մեր ազնիւ ընդհանուր սեպհականութիւնը, որին ոչ ոք չի համարձակուիլ ձեռքը տալ:

Երեք անհրաժեշտ բան կայ մեր փրկութեան համար՝—պահպանելով, զարգացնել ու ազնուացնել ամեն կողմով մեր մայրենի լեզուն, մի ազգի կենսական տարրը, պատրաստել առողջ ու կենդանի սերունդ ժամանակակից ոգով կազմած դպրոցներում և հայրենի չոր հողի վրա տարածել ճշմարիտ երկրագործութիւնը, որ շունչ ու հոգի պիտի տայ հայ տկար գիւղացուն և խեղճ ու թափառող հայ «ղարիբ» մշակին..

Այսպէս խօսելով քայլում և խառնվում էի անց ու դարձ անող խուռն բազմութեան մէջ: Երեկոյի մութը հասնելով, ստիպեց խանութպաններին վառել իրանց անթիւ ճրագները, իսկ մայրաքաղաքիս լայն փողոցների անհամար լապտերները նոր վառելով պայծառ լուսաւորում էին բնակարանիս ճանապարհը:

Փարիզ. 76. փետրվար. Ցարոյ.

յառաջադիմել թէ հոգևոր, թէ քաղաքական իշխա[illegible] [illegible]

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Մարտի 15-ին

Իմ կարծիքով մեր ազգը [illegible] de jur [illegible] de facto [illegible]

[illegible] „Sprechen ist Silber, schweigen ist Gold“,— այսինքն՝ խօսելը ա ր ծ ա թ է, իսկ լռել միալը ո ս կ ի... Շատ դէպքերում լռելութիւնը աւելի լաւ է, քան թէ խօսելը. Խօսքը իմ կարծիքով, հարկաւոր է միայն այն ժամանակ և այն դէպքերում, երբ գիտես թէ խօսքդ ներգործել կարող է... Ինչ օգուտ տուեցին մեր լրագրութեան քննադատութիւնքը մեր ճեմարանի ուսուցչաց մասին..

Ուսուցիչների, կամ լաւ է ասել պ ր ո ֆ է ս ո ր ն ե ր ի մէջ, ոչ մինը չը կայ որ բարձրագոյն ուսում ստացած լինէր որ և է երկրում, կամ Ռուսաստանում կամ արտասահմանում, չը կան մինչև անգամ մ ի ջ ն ա կ ա ր գ ուսումնարաններում ա ւ ա ր տ ա ծ ն ե ր այդ պրոֆէսորների թւում... Բայց չը մոռանանք որ այդ ուսումնարանը բարձրագոյն ուսումնարան է, ճեմարան է, ա կ ա դ ե մ ի ա է, որ նպատակ ունի լուսաւորութիւնը տարածել հայ ժողովրդի և մանաւանդ հոգևորականութեան մէջ, բուժել հայոց ազգի բարոյական և մտաւոր վէրքերը, գուցէ նպատակ էլ ունի վերականգնեցնել հայոց մտաւոր կեանքի անցած դարերի, հ ի ն գ ե ր ո ր դ դարի մտաւոր զարգացման աստիճանը..

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ապրիլի 8-ին, հինգշաբթի օրը եղաւ Կովկասեան բ ժ շ կ ա կ ա ն ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովի նիստը. Ն ո ր ի ն Բ ա ր ձ ր ու թ ի ւ ն Մեծ Իշխանը ներկայ էր նստին. Կարդացվեցաւ ընկերութեան տարեկան հաշիւը. Կարդացած զեկուցումներից ամենահետաքրքրելիը պ. բժշկապետ Ս կ ո ր ո վ ի յօդվածն էր առսաց զ օ ր ք ի ս ն ո ւ ն դ ի մասին. Զեկուցանողը ցոյց տուեց թէ ինչ քիմիական նիւթերից պիտի բաղկանայ մարդու և ուրեմն զինուորականի անհրաժեշտ սննդարար կերակուրը, յայտնելով այն ճշմարտութիւնը, որ երբ սոլդատը լաւ կերակրված է, նա աւելի օգտաւէտ է դառնում թէ զօրքին, թէ ամբողջ պետութեանը. Քիմիական, ֆիզիօլօգիական և վիճակագրական կողմերից մեկնած զինուորականներին սննդի հարցը քննելուց յետոյ, պ. Սկորով վերջացրեց իր խօսքը, ցնդելով որ մեր զօրքին, մանաւանդ կովկասեան զօրքին տրվող կերակուրները իրանց չափով ու տեսակով, անբաւականացուցիչ են. Նա ուշադրութիւն դարձրեց այն իրողութեան վրա որ այժմ ընդհանուր զինուորագրութեան օրէնքի մտցնելով, աւելի էլ նշանակութիւն պիտի ստանայ առողջարար, խնամքի կերպով սոլդատների կերակրելը, որովհետև այժմ զօրքը կը պարունակէ իր մէջ բոլոր պետութեան ազգաբնակութեան ամենաառողջ և ամենածաղկած մասը, այն է երիտասարդութիւնը 21 տարեկան հասակից սկըսած, մինչև 25 տարեկան հասակը. Պ. Սկորով ակներև կերպով ցոյց տուեց որ մարդու բնական և առողջ կերակուրը պիտի բաղկանայ ոչ թէ այնքան բուսական, որքան անասնական նիւթերից։

***

Երկուշաբթի օր, մարտի 29-ին, վերջացել են մեծ պասի դասախօսութիւնները Թ ի ֆ լ ի ս ի կլուբում. Վերջին դասախօսութիւնը բժշկապետ Մ ա լ ի ն ի ն ի դասախօսութիւնն էր, ոգելից խմիչքների գործածութեան ազդեցութեան մասին մարդի առողջութեան վրա. Դասախօսը գինու և արաղի գործածութեան վնասակար ազդեցութեան մասին խօսելուց յետոյ, ուշադրութիւն դարձրեց այն երևոյթի վրա, որ մեր երկրում (Կովկասում), յաճախ է պատահում երեխաների մօտ սրտի հիւանդութիւնը և այդ երևոյթը դասախօսը վերաբերում է մեր ընտանիքներում տիրապետող սովորութեանը երեխաներին փոքր հասակից տեղական թանդ գինիներ խմացնելու.

***

Մարտի 31-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին (չորս րոպէ պակաս), բաւական զգալի եղաւ Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ երկրաշարժութեան մի հարուած. Հարուածի ուղղութիւնը, որքան կարողացանք նկատել, հարաւից դէպի հիւսիսն էր.

***

Ե ր և ա ն ի ց գրում են մեզ որ մարտ ամսի վերջին օրերին չարունակ անձրևներ են գալիս այդտեղ. Թղթակիցը աւելացնում է որ այժմեան անձրևները միմիայն օգտաւէտ են բոյսերին և ոչ թէ ծառերի պտուղներին.

***

Երևանից ստացանք «Թռչնիկ» անունով բանաստեղծութիւնների մի նոր ժողովածու, հեղինակութիւն պ. Է. Տէր-Գրիգորեանցի. Այդ բանաստեղծութիւնների մասին դեռ առիթ կունենանք խօսելու.

***

Մեզ գրում են Բ ա գ ո ւ ի ց՝ «Տեղիս վաճառական երիտասարդների մէջ հազիւ կը գտնէք մի քանի մարդ, որք գոնէ միջնակարգ ուսումնարանում իրանց ուսումը աւարտած լինէին. Սոցա մեծ մասը հազիւ կարդալ, գրել և հաշիւները պահել գիտեն.. իսկ լրագրի, կամ առհասարակ ընթերցանութեան վրա նայում են ինչպէս թ ո ւ ր ք ը խ օ զ ի մ ս ի վ ր ա... Հասարակական կեանքը բոլորովին մեռած է սրանց մէջ. Իրանց անձնական զուարճութեան համար, նոքա չեն խնայում ոչինչ ծախսեր, նմանապէս փող չեն խնայում երբ խնդիրը ուտելու, խմելու և թուղթ խաղալու վրա է,—բայց երբ որ առաջարկում էք նրանց մի որ և է բարեգործական նպատակի, կամ լուսաւորութեան, մի խօսքով մի որ և է հասարակական գործի մասնակցել,—այն ժամանակ հետևեալ ծաղրական պատասխան էք ստանում նրանցից՝ «դա անգործ մարդի բանն է, դա վ ա ճ ա ռ ա կ ա ն ի բանը չէ...»

***

Այգեհատ գիւղից մեզ գրում են որ Լ ո ռ ո ւ վիճակի դաշտերը, մարտ ամսի վերջին օրերին, դեռ ես ծածկված էին խոր ձիւնով.—Նոյն տեղից մեզ հաղորդում են հետևեալ անցքի մասին՝ «Այս մօտ օրերս մեր գիւղացի վեց տարեկան մի երեխայ Այգեհատի միապաղաղ, 35 սաժէն բարձրութիւն ունեցող մի ժայռից քար դցելիս է վիճում և ինքն էլ այդ ահագին բարձրութիւնից քարի հետևից վայր է ընկնում. Աւելորդ է ասել որ երեխան սպանվում է. Այս գիւղում յաճախ են պատահում այդ տեսակ դէպքեր.»

***

Մեզ խնդրում են յայտնել որ ապրիլի 21-ին, չորեքշաբթի, կը լինի հայ-վրացերէն ներկայացումն, հետևեալ պիեսաներից՝ «Դոն Ժուան, կամ ինկվիզիցիայի տանջանքներ» և «Այ քեզ օյին» հայերէն, իսկ վրացերէն «Պէպօի» երկրորդ գործողութիւնը, որի մէջ կը մասնակցեն վրաց թատրոնի սիրողները և առաջին անգամ Տ. Սաթինիկը.

***

Շ ա մ ա խ ո ւ ց մեզ գրում են՝ Ապրիլի 1-ին, գիշեր ժամանակ այդտեղ և Կեօկչայ զգալի եղան երկրաշարժութեան հարուածներ, բայց առանց մի որ և է վնասի.—Մարտի վերջին օրերին եկած անձրևների պատճառով, եղած ժամանակաւոր երաշտութիւնը անհետացաւ և բոյսերը նոր կեանք ստացան.—Ծաղկաղարդ կիրակի Սահակ վարդապետը եկեղեցում ինքն ժողովեց յօգուտ տեղիս օրիորդաց ուսումնարանի 12 րուբլ դանձանակ.—Մեր երիտասարդներից կազմվել է մի գրասանական ընկերութիւն և որպէս զի այդ ընկերութիւնը մշտապէս ունենայ իր գոյութիւնը, ճարի հարկաւոր հագուստներ և բերել տայ պիէսաներ, մի քանի անձինք արդէն ժողովել են 59 րուբլ և ստորագրութիւնը դեռ չարունակվում է. Ցանկանում ենք աջողութիւն այդ ձեռնարկութեանը, բայց կասկածում ենք թէ Շամախու պէս քաղաքի մէջ հայոց թատրոնի գործը կարող է տևողութիւն ունենալ.

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ համարում տպում ենք „Թուրքիա“ վերնագրով յօդվածը, որտեղ յիշում ենք Աւստրո-Ունգարիայի տէրութեան ներկայացուցիչ Բարոն Ռոդիչի խօսքերը, որ դա ասել է Հերցեգովինայի ապստամբների հետ տեսակցութեան ժամանակ: Այդ նշանաւոր խօսքերը, որոնց ստուգութիւնը հաստատում են՝ ռուս „Русскій Міръ“ և „Голосъ“ և գերմանական „Wiener Tagblatt“ և „Wiener Zeitung“ Վիէննայի լրագիրները, բայց որոնք այնու ամենայնիւ հերքվեցան պաշտօնապէս ծնեցին Եւրոպայում զանազան դուշակութիւններ, յարուցին քաղաքական շրջաններում և լրագրութեան մէջ զանազան դատողութիւններ Ռուսաստանի և Աւստրո-Ունգարիայի խաղաղական և բարեկամական յարաբերութիւնների ընդմիջվելու վրա և եւրոպական պատերազմի յայտնվելու կարելութեան վրա: Ֆրանսիական լրագիրներից մի քանիսներ արդէն սկսել են երևակայական պլաններ կազմել պատերազմի յայտնվելու պատճառով, նախագուշակելով այդ տեսակ դիպվածում Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի դաշնադրութիւնը ընդդէմ Աւստրիայի և Գերմանիայի: Վիէննայի „Politische Corresp.“ կիսապաշտօնական լրագիրը հերքում է դլխական կերպով պատերազմի որ և է կարելութիւն և համոզված է որ Ռուսաստանի և Աւստրո-Ունգարիայի մէջ բարեկամութիւնը այս րոպէիս աւելի պինդ կապերով է կապված, քան թէ էր երբ և իցէ: Ռուսաստանը և Աւստրո-Ունգարիա, ասում է լրագիրը, ձեռք ձեռքի տուած են ընթանում արևելեան խընդիրը խաղաղական ճանապարհով վճռելու գործի մէջ: Եւրոպայի խաղաղական կենտրոնը դարձնելով կազմում են և կը կազմեն երեք հիւսիսային պետութիւնների՝ Ռուսաստանի, Աւստրո-Ունգարիայի և Գերմանիայի բարեկամական յարաբերութիւնները: Գերմանական „Königsberger Zeitung“ լրագրին Բերլինից գրում են նոյնպէս՝ Բերլինի քաղաքական տեղեակ շրջանները չեն բաժանում եւրոպական պատերազմի յայտնվելու երկիւղը և վերջին քաղաքական անցքերի մէջ չեն տեսնում ոչինչ սպառնալի երևոյթ, որ կարող էր տարաձայնութիւնների առիթ լինել Ռուսաստանի և Գերմանիայի, կամ Ռուսաստանի և Աւստրո-Ունգարիայի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

„Մասիս“ լրագրին հեռագրով հաղորդում են Բ ա ղ դ ա դ ի ց, թէ ժանտախտը օրէց օր սաստկանում է Հիլլէի և Բաղդադի մէջ: Մարտ ամսի 8-ից մինչև 14 Հիլլէի մէջ 76 հոգի ժանտախտից բռնվել են և նրանցից 34 հոգի մեռել են: Բաղդադի մէջն էլ մարտի 9-ից մինչև 15 յիշեալ ցաւից բռնվողների թիւը եղել է 119 և մեռածների թիւը 45: Մարտի 20-ին Բաղդադի մէջ 11 հոգի ժանտախտից հիւանդացել են, նրանցից չորս հոգի մեռել են:—Նոյն լրագիրը հաղորդում է, թէ գերմանացի աշխարհահռչակ թնդանօթներ շինող, պ. Կրուպ, նուիրումս ընծայ է ուղարկել Սուլթանին մի ահագին թնդանօթ, որի արժէքը 20,000 լիրա է, իսկ արձակված ռումբի ծանրութիւնը 500 կիլօգրամ է: Կարծում են որ այդ ահագին թնդանօթը կը դրվի Բօսֆորի բերդերից մէկի մէջ:—Ռուս լրագիրներում կարդում ենք հետևեալ լուրը մարտի 26-ից՝ Աւստրիայից Հերցեգովինայի ապստամբների մօտ ուղարկված Բարոն Ռոդիչ, որ Դալմատիայի փոխարքայ է, տեսնվեցաւ մարտի 26-ին ապստամբների գլխաւորների հետ Կոստէլնօվօյի մէջ և կարդաց նրանց աւստրիական մինիստր Անդրաշիից առաջարկված վերանորոգութիւնը: Նա նոյնպէս աւելացրեց որ „Եւրոպան դժգոհութեամբ է նայում ապստամբութեան վրա, որի հետևանքը կարող է կորստաբեր լինել: Օգնութիւն ոչ մի տեղից սպասել չը պէտք է և չէ կարելի: Ապստամբները չը պէտք է յոյս դնեն Ռուսաստանի խոստումների վրա, դա արդէն մի անգամ յաղթված է եղել Թուրքիայից և չի ուզենայ ոչինչ վճռողական քայլ անել: Սերբիա և Չէրնօգօրիա ոչինչ չեն կարող անել: Թող ապստամբները օգուտ քաղեն իրանց աջողութիւններից, որոնց շնորհով նոքա հասան զիջումների Թուրքիայի կողմից,—թող չը շարունակեն պատերազմ, եթէ ոչ ամեն բան կարող են կորցնել:“

ՍԵՐԲԻԱ

Ապրիլի 9-ին, Բ ե լ գ ր ա դ քաղաքում, որ Սերբիայի մայրաքաղաքն է, տօնեցին Չերկերպով Սերբիայի ազատութեան տ ա ր ե դ ա ր ձ ը Թուրքիայի տիրապետութենից:—Բերլինի „National-Zeitung“ լրագիրը ստացել է Բելգրադից, ապրիլի 8-ից, հետևեալ լուրը՝ „Եթէ հաւատ ընծայենք ունգարական լրագիրներին, Սերբիայում վճռված է պատերազմ յայտնել Թուրքիային. Սերբիայի կառավարութիւնը մի կողմից դրդված լինելով զինուորական կուսակցութենից դէպի պատերազմը, միւս կողմից աչքի առջև ունենալով և րօմական պետութիւնների խորհուրդները չը յայտնել Թուրքիային պատերազմ,—տարակուսանքի մէջն է գտնվում: Այժմ, ինչպէս ասում է „Correspondance Hongroise“ լրագիրը Սերբիան կառավարվում է ոչ թէ Կալեէվիչի մինիստրութենից, այլ ազգային ժողովի մի ինքնակոչ մասնաժողովից, որ պահանջում է ուղարկել զօրք Բօսնիա: Երէկ իշխան Միլան կը թողնէ Բելգրադ քաղաքը և կը հեռանայ Սերբիայի ներքին գաւառները, որ ազատվի եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչների խորհուրդներից և նրանց ազդեցութենից: Երէկ իշխան Միլան կամենում է իրանից հեռացնել պատերազմի յայտնելու պատասխանատուութիւնը: Կածում են որ պատերազմի սկիզբը պաշտօնապէս կը յայտնվի կամ Տակովօ քաղաքում, որտեղ 1815 թւին սկսվեցաւ Միլօշ իշխանի առաջնորդութեամբ Թուրքիայի դէմ ապստամբութիւնը, կամ Կրուշէվաց քաղաքում, որ առաջ Լազար Թագաւորի նստատեղն էր: Հանգամանքները շատ աջող են երևում Սերբիայի համար. Թուրքիան ապացուցեց որ անչափ թոյլ է, Հերցեգովինայի և Բօսնիայի ապստամբութիւնն էլ ճնշել չը կարողանալով... Երևում է որ Թուրքիան այնքան ոյժ չունի, որքան մինչև այժմ կարծում էին... Սերբիան այնքան հաւատացած է որ յաղթող կը դուրս գայ պատերազմից, որ այն 60,000 գուլդէն գումարը որ Սերբիան ամեն տարի Թուրքիային պարտաւոր է որպէս հարկ վճարել, վճռված է արդէն գործ դնել ներքին տնտեսական փոխառութեան տոկոսների վճարելու վրա:—Ունգարական „Nemzeto Hirlap“ լրագիրը հաղորդում է որ Սերբիայի ներկայացուցիչ Կ. Պօլսի մէջ արձակուրդ առնելով, թողել է նորերումս Թուրքիայի մայրաքաղաքը:—Կարծում են, որ եթէ 50 հազար սերբիական զօրք կը մանէ Բօսնիա, որտեղ գրեթէ բոլորովին չը կայ թիւրքաց կանոնաւոր զօրք և սերբիացիների հետ կը միանան ապստամբները,—կարելի է հաստատ մարգարէանալ կատարեալ աջողութիւն:—Անգլիական „Times“ լրագրի թղթակիցը հաղորդում է ապրիլի 8-ից, որ Բօսնիայի և թիւրքաց Խորվատիայի մէջ ապստամբութիւնը օրէց օր աւելի և աւելի ընդարձակվում է: Դալմատիայից մտնում են Բօսնիա և միանում են ապստամբների հետ անթիւ կամաւորներ:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Ամերիկայի Ֆիլադելֆիա քաղաքում բացված ա շ խ ա ր հ ա հ ա ն դ ի ս ի ց յետոյ, հետևեալ աշխարհահանդէսը, 1878 թւին, նշանակված է Փ ա ր ի զ ո ւ մ: Այդ լուրը տպաւորութիւն գործեց Գերմանիայի հասարակական կարծիքի վրա: Գերմանացիք կը կամենային, 'ի հարկէ որ գալու աշխարհահանդէսը Բերլինում լինի, միացած Գերմանիայի մայրաքաղաքում: Որովհետև Փարիզում լինելու աշխարհահանդէսի լուրը խիստ անաջող տպաւորութիւն գործեց Գերմանիայում, այդ պատճառով Ֆրանսիական տէրութիւնը հարկաւոր համարեց յայտնել „Journal Officiel“ պաշտօնական լրագրում թէ ինչ պատճառներ են դրդել Ֆրանսիային աշխատել Փարիզում բաց անել աշխարհահանդէսը: Ֆրանսիան այդ պաշտօնական հաղորդութեան մէջ յայտնելով իր կատարեալ հաւատարմութիւնը իր այժմեան հաստատութիւններին, խոստանում է հաւատարիմ մը[illegible]

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի օր, ապրիլի 12-ին, Թ ի ֆ լ ի ս ի [illegible] 1878 [illegible] 7½ [illegible] 16 [illegible]

***

Մեզ գրում են Շ ա մ ա խ ո ւ ց որ Նորերումս մի հայ մանկավարժ վերցրել էր իր բարեկամից «Մշակի» համարները կարդալու համար. կարդալուց յետոյ նա յայտնեց որ մինչև այժմ չէ իմացել որ «Մշակը» այդպիսի լաւ ուղղութիւն ունի... Նա նոյնպէս յայտնեց որ չէ իմացել թէ «Մշակը» 5 րուբլ արժէ, և հրատարակվում է արդէն չորս տարի,—եթէ ոչ, նա վաղուց բաժանորդ կը գրվէր այդ լրագրին...

***

Ախալցխայի երիտասարդ պ. Բ է տ ա ն ե լ լ ի, որ երկար ժամանակ Ամերիկա է ապրել, այս տարի քանի մի ամիս Կովկասում անցնելուց յետոյ, ուղևորվեցաւ կրկին դէպի Ամերիկա մարտի 19-ին, իր հետ տանելով մի քանի տեղական (կովկասեան) երաժիշտներ և մի երգիչ աղջիկ, որ կօնցէրտներ տայ թէ Եւրօպայի մեծ քաղաքներում, թէ գլխաւորապէս Ամերիկայի աշ խ ա ր հ ա հ ա ն դ ի ս ո ւ մ. Մարտի 27-ին ընկերութիւնը հասաւ Կ. Պօլիս, իսկ ապրիլի 7-ին դրանք այդտեղ կօնցէրտ տուեցին, որից բաւական նշանաւոր արդիւնք ստացան. Գնացած երաժիշտները և երգիչները սրանք են՝ Եօվանէ Վարդանով (հայ.—ճիանուր ածող), Գիգօլի Մէղարէ (հայ.—զուռնա և դուդուկ ածող), Վասիլ Սոմխիշվ (հայ.—երգիչ) և Մարիա Մժավանձէ (գուրիացի աղջիկ.—երգիչ և պար եկող).

***

Շնորհակալութեամբ ստացանք Վ ե ն ե ց ի ա յ ի Մխիթարեաններից հրատարակվող «Բազմավէպ» անունով եռամսեայ հանդիսարանի ա. տետրակը. Այդ հանդիսարանը հրատարակվում է տարին չորս անգամ՝ մարտին, յունիսին, սեպտեմբերին և դեկտեմբերին.—Ափսոս որ մխիթարեանների լեզուն էլի մնացել է այն հին, անճոռնի, այլանդակ, անբնական լեզուն և բոլորովին առաջադիմութիւն չէ արել. Ափսոս որ մինչև այժմ չեն աշխատում ազատվել հայոց այբենարանի իրանց սխալ արտասանութենից՝ բ, պ-ի տեղ, կ, գ-ի տեղ և այլն և այլն. Աններելի է ճեմարանին, գիտնական պարոններին, ուսումնական կաթօլիկ հայր սուրբերին չը ջանալ ուղղել, գրաւել հայոց այբենարանի սխալ արտասանութիւնը, այլ ընդհակառակն յամառութեամբ ուզենալ միշտ պահպանել այդ լեզուագիտական այլանդակութիւնը, որ ընդդէմ է բոլոր բնական օրէնքներին..

***

Մեր Փ ա ր ի զ ի մշտական և տաղանդաւոր թղթակից, պ. Ց ա ր ո յ, գրում է մեզ որ շուտով թողնելու է Փարիզ. Նա խոստանում է մեզ մի ուրիշ թղթակից գտնել Փարիզում.

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—Մ օ զ դ օ կ. Ն. Տ. Ղ. Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Տ. Մ-ի ձեռքով ինն բաժանորդների տարեկան վճարը.

—Դ ե ր բ ե ն դ. Խ. Տ. Ս. Ստացանք անցեալ տարվայ „Մշակի" տաս րուբլ.

Ժամանակաւոր—կարգադրողական ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ „Գործակատարների փոխադարձ Օգնութեան Ընկերութեան" կանօնադրութեան կազմելու մասին, խնդրում է պ. պ. հիմնողներին ներկայ գտնվել Թ ի ֆ լ ի ս ե ա ն Ա զ ն ո ւ ա կ ա ն ն ե ր ի կ ա լ ո ւ ա ծ ա կ ա ն Բ ա ն կ ի դահլիճում կիրակի օրը, ապրիլի 18-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին լինելու նասին, կանօնադրութիւնը կարդալու և Տէրութեան հաստատութեանը ներկայացնելու նպատակով.

Մասնաժողովի անդամները՝

Գ. Արծրունի

Ե. Ծատուրեանց

Գ. Մեհրաբեանց

Ն. Ամիրաղեան

Խ. Խաչատուրեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԾՆՆԴԱՆՈՑ, Վ. Էրայի վերա: Ծննդական կանանց ընդունելութիւնը օրվայ և գիշերվայ ամենայն ժամանակ: Ծննդականների համար հիւանդանոցում, բացի հասարակաց դահլիճներից, որտեղ ծննդականները ապրուստի և բժշկութեան համար վճարում են 50 կօպէկ օրը, իսկ չքաւորները ձրիապէս են պահվում և բժշկվում,—կան նաև առանձին գաղտնի սենեակներ, 30 մինչև 50 րուբլ ամսական վճարով:

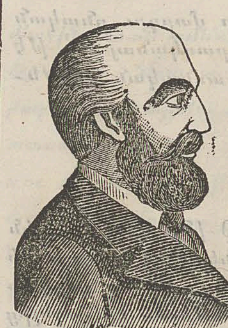

Հազարներ անձինքներից երկու սեռի իրանց գեղեցիկ մազերով պարտական են միայն արտասահմանում վաճառվող այնպէս անուանված ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԽԻՆԵՕԴԻԼԵՑԵՐԻՆԻ ՊՈՄԱԴԱՅԻՆ, որ մազերը բուսնել է տալիս. Այդ պոմադը բժշկական չատ հեղինակութիւններից փորձված է և ունի վկայական թղթեր պ. Կլեչինսկուց որ Վիէննայի Լանդշերիխտի քիմիայի պրօֆէսոր է և նոյնպէս Մօսկվայի բժշկական վարչութեան թոյլտուութիւն. Նա ունէր մեծ աջողութիւն և վերջին ժամանակ հետազօտած էր Մօսկվայի բժշկական վարչութենից որ տուեց Նրան իր հաւանութիւնը. Կանօնաւոր գործածութեան ժամանակ, մինչև անգամ մազերից մերկ գլուխները ծածկվում են մազերով. Այդ պոմադը պնդացնում է կաշին, պահպանում է մազերը թափվելուց, մազերին տալիս է բնական տեսք և փայլունութիւն և իր անուշահոտութեան պատճառով, որ նրա լաւ յատկութիւններից մինն է, կարող է զարդարել ամենաչքեղ տուալէտի սեղանը. Այդ բոլոր յատկութիւնները իմ արդիւնքի, իրաւունք են տալիս ինձ յուսալ Ռուսաստանումն էլ նրա ընդարձակ տարածման և պատւելի հասարակութենից լաւ ընդունելութեան վրա.

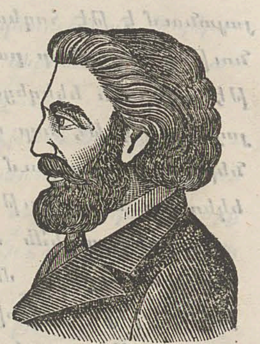

ԳԻՆԸ ՄԻ ՇԻՇԻ ՀԱՄԱՐ 2 ՐՈՒԲԼ.

Իւրաքանչիւր շիշի հետ տրվում է և պոմադի գործածութեան նկարագրութիւնը.

ՊՈՄԱԴ

„PASTA EUGENIE"

Այդ պոմադի հնարող տիկինը որ յայտնեցաւ „Pasta" անունով, պատիւ ունի յայտնել յարգոյ հասարակութեան որ „Pasta Eugénie" այժմ ստացված է և ծախվում է Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ պ. ԼԱՆԿՕԻ մաղեկային մագազինում, Արծրունու տանը, Վ լ ա դ ի կ ա վ կ ա ս ո ւ մ պ. ՍԵԳԱԼԻ մօտ, իսկ Ս տ ա վ ր ա պ օ լ ո ւ մ պ. ԿՈՒՐԻԼՋԷՆԿՕԻ մօտ, որտեղ ծախվում են և միացած այստեղ յիշված արդիւնքները. Այդ պոմադը նշանաւոր է նորանով, որ նրա գործածութեան կարճ ժամանակից յետոյ երեսը խատակվում է զանազան բիծերից,

անմաքրութիւններից և խոցերից և ստանում է երիտասարդական հասակին յատուկ թարմութիւնը և գեղեցկութիւնը. Առաջարկվում է այն անձանց որք կամենում են խատակ և սպիտակ երեսի գոյնը ստանալ. Հնարողը երաշխաւոր է պոմադի ներգործութեան հաստատութեան համար. Գրաւական կարող են լինել առնողները համար և այն վկայաթղթերի որք ստացված են թէ Վիէննայի քիմիքոս պրօֆէսոր պ. Կլեչինսկուց, թէ Մօսկվայի բժշկական վարչութեան թոյլտուութիւնը.

ՄԻ ՍՐՈՒԱԿԻ ԳԻՆԸ 1 Ր. 60 Կ.

Որի հետ տրվում է և նրա գործածութեան նկարագրութիւնը.

Իւրաքանչիւր սրուակի վրա ինչպէս մազերի համար, այնպէս „Pasta" զանվում է մի առանձին դրօշմ «Ամուրի» պատկերով և հնարողի ստորագրութեամբ Bertha Ries որի վրա առնողներին խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել.

Յ. Գ. „Pasta" պոմադը առաջարկվում է և նոցա, որք թէև չունեն զանազան վերև յիշված կաշու հիւանդութիւններ, բայց կամենում են ունենալ խատակ և թարմ երեսի, վզի և ձեռքերի գոյնը.

ՁԵՌՔԵՐԻ

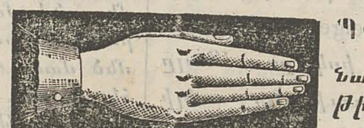

ՊՈՄԱԴԸ

Այդ պոմադը այնպէս է պատրաստված, որ նրա գործածութենից յետոյ ձեռքերը ստանում են զարմանալի փափկութիւն և սպիտակութիւն.

Սրուակի գինը 1 ր. 30 կոպ.

ՄԱԶԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՆԵՐԿԸ, թէ մուգ խարտեաշ, թէ սև, որ ներկում է 10 րօպէի միջոցում և չէ կորցնում իր տևողութիւնը 6 չաբաթվայ ընթացքում. Արկղիկը 3 րուբլ.

ՏՕԿԱՑԵԱՆ ԲԱԼԶԱՄ, հաստատ միջոց կոշտերի և կաշու կոշտութիւնների դէմ. Սրուակը 60 կ..

12 (50)

ԱՄԵՆԱՀԱՍՏԱՏ ՄԻՋՈՑ

ՓՈՔՐ ԵՒ ՄԵԾ ՄԿՆԵՐ, ԽԼՈՒՐԴՆԵՐ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐ ՈՉՆՉԱՑՆԵԼՈՒ.

ՐԻՍ ԳՈՒՍՏՄԱՆ ՔԻՄԻՔՈՍ ՊԷՇՏԻՑ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՏԱՆ 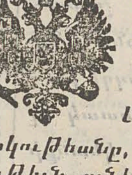 ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

Որ մի քանի արտասահմանեան պալատներից արտօնութիւններ ունի.

Պատիւ ունիմ առաջարկել թէ հասարակութեանը, թէ պ. պ. վաճառականներին ինձանից հնարած ամենաուր և մեծ ներգործութիւն ունեցող միջոցներ՝ մկներ, խլուրդներ և ամեն տեսակ միջատներ, ինչպէս օրինակ սև ուտիճ (տարական) ցեց, մրջիւն, բաղլինջ. լու և այլն, ոչնչացնելու համար. Յիշեալ միջոցները, որք իմ գիւտերն են և ինձանից պատրաստված են, ստացան կատարեալ հաւանութիւն և յայտնի են ամբողջ Եւրօպայում, որի համար և ունիմ վկայաթղթեր.

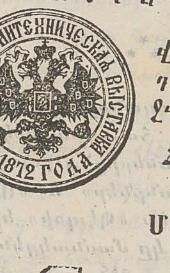

Այդ միջոցները արժանացան Մօսկվայի բազմարվեստեան հանդիսում 1872 թւին մեծ արծաթեայ մեդալի և Վիէննայի աշխարհահանդիսում 1873 թ. առաջադիմութեան համար մեդալի Fortschritts—Medaille):

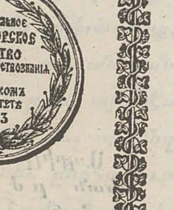

ՀՆԱՐՈՂԸ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ Է ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀԱՍՏԱՏ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.

Մեծ քանակութեամբ առնողներին զիջումն կը լինի.

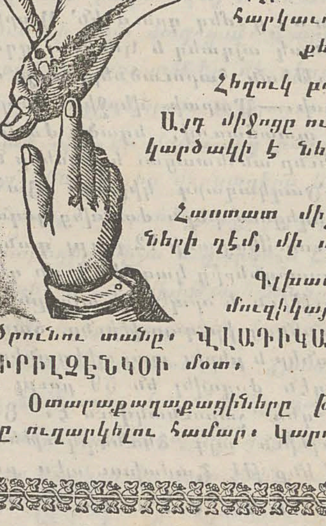

ԳՆԵՐԸ՝

Մկների և խլուրդների դէմ զեղը մի սրուակի համար 1 ր. 50 կոպ. Փոշին սև ուտիճների, ցեցի մրջիւնների և լուերի դէմ 1 րուբլ. Սորա հետ հարկաւոր է առնել և գուտապերչի փոքրիկ մեքենաներ իւրաքանչիւրը 60 կոպ.

Հեղուկ բաղլինջների դէմ մի սրուակ 1 ր.

Այդ միջոցը ունի անուշ հոտ, բիծեր չէ անում և յանկարծակի է ներգործում, որի համար երաշխաւոր է գլխաւոր Դէպօ.

Հաստատ միջոց ԿՈՇՏԵՐԻ և կաշու կոշտութիւնների դէմ, մի սրուակ 60 կոպ.

Գլխաւոր դէպօ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. ԼԱՆԿՕԻ մաղեկային մագազինում, Դվօրցովի փողոցում, Արծրունու տանը. ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍՈՒՄ պ. ՍԵԳԱԼԻ մօտ, իսկ ՍՏԱՎՐԱՊՕԼՈՒՄ պ. ԿՈՒՐԻԼՋԷՆԿՕԻ մօտ.

Օտարաքաղաքացիները թող բարեհաճեն ճանապարհի ծախսը վճարել յիշեալ միջոցները ուղարկելու համար. Կարող են թէ փողով, թէ փոստի մարկաներով. 12 (50)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Հրաւէր

«ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

Երգարանի

առիթով.

Որովհետև հեռաւոր տեղերից դիմում են ինձ հարցերով „Սոխակի" շարունակութեան և նորա վերաբերեալ երգեր ընդունելու մասին, այս առթիւ պարտաւորվում եմ պատասխանելու ազգակիցներիս, որ „Սոխակի" հատորները շարունակվելու են իմ խմբագրութեամբ և նորա վերաբերեալ երգերը լինելու են. Բանաստեղծութիւններ, Ազգային, Տեղական, Ժողովրդական, Մանկական (նաև ուսանողական) և Հոգևոր երգեր. իսկ իբրև յաւելուածք՝ և Առածներ.

Ուստի սրտանց հրաւիրում եմ ազգակիցներիս, ով այս նիւթերին վերաբերեալ երգեր ունի ժողոված, թող բարեհաճէ նոցա ուղարկելու ինձ ի Բագու, յայտնելով իւր հասցէն, որերն ընդունելով, կը յայտնեմ շնորհակալութիւնս „Սոխակով". Իմ հասցէն. Въ Баку Аваку Лазаревичу Григорьеву.

Խմբագիր Աւագ Գրիգորեանց.

ԻՆՏԵՆԴԱՆՏՍՏՎՕՅԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇՈՐԵՐ ԿԱՐԵԼՈՒ ԳՈՐԾԱՆՈՑԸ Նաւթլուղի վրա, առաջարկում է, ինչպէս ապամարդիկներին, այնպէս էլ կանանց մշտական աշխատանք ունենալ ցանկացողներին, հետևեալ պարապմունք՝ կարել գործանոցում ամեն տեսակ սպիտակեղէն շորեր, ամեն մի հատի համար առանձին վարձով. 8 (10)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից Հօհենֆելդենի և ընկ. տպարանում, պ. Մ. Մխիթարեանցի տառերով տպված, Ս. Պետերբուրգում «ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՁՈՀԵՐ» գրքոյկը, գործ Ֆրանց ՀՕՖՖՄԱՆԻ, թարգմանութիւն Նիկողայոսի ԼԱԼԱՅԵԱՆՑ. Գինն է Ս. Պետերբուրգում 50 կոպ., իսկ միւս քաղաքներում 60 կոպ.. Ծախվում է Թիֆլիսում «Մշակի» խմբագրատանը և Զաքարիա Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում. 5 (5)

СОЛОМЕННЫЯ ШЛЯПЫ

отъ **60** к. до **5** руб.

Въ магазинѣ шляпъ Е. Мирзоева и Е. Григолова.

Необыкновенно большой выборъ вновь полученныхъ всевозможныхъ шляпъ дамскихъ, мужскихъ и дѣтскихъ, а также другихъ товаровъ, изъ первыхъ рукъ Парижскихъ и Ліонскихъ фабрикантовъ. Продажа по самымъ умѣреннымъ цѣнамъ.

Магазинъ находится на Гановской улицѣ, подъ № 11, но для удобства публики открыто новое отдѣленіе на Эриванской площади, подъ гостинницею „Кавказъ", на углу Главнаго Штаба, подъ фирмою:

„A LA PARISIENNE".

Гг. иногородные благоволятъ отправлять свои требованія по означенному адресу и заказы ихъ будутъ исполнены немедлено, аккуратно и добросовѣстно. 1 (4)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ներսիսեան Հայոց Ազգային-Հոգևոր Դպրոցի հոգաբարձութիւնը, պարտաւորութիւն համարելով յարգել յիշատակը հանգուցեալ Յովսէփայ Յովհաննիսեան Էֆենդեանց, կարգադրել է կատարել հոգեհանգիստ նրա գերեզմանի վրա վանքի սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյ գաւթումը, ապրիլ ամսոյ 18-ին, աշխարհամատրան կիրակէի օրը, պատարագից յետոյ. Այս մասին յայտնում է Թիֆլիսոյ հայ հասարակութեանը. Արժանայիշատակ Էֆենդեանցը, իւր կենդանութեան ժամանակը, կտակաւ նուիրել է Ներսիսեան դպրոցին մի նշանաւոր գումար, որի տոկոսիքը գործ է դրվում յօգուտ նոյն դպրոցի.

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ առաջարկում է կրկնութիւններ անել աշակերտների հետ, որք հարցաքննութիւններին են պատրաստվում, կամ պատրաստել նոցա, որք կամենում են ուսումնարանների ստորին դասատանները մանել. Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատան մէջ. 2 (3)

Дозволено цензурою 14 Апрѣля 1876 г. Тифлисъ

Типографія Меликова

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ